

SERIA **A** ACTUAL

ZOLTÁN ROSTÁS
ANTONIO MOMOC

Bișnițari,
descurcăreți,
supraviețuitori

*Curtea
veche*

CUPRINS

<i>Al zecelea volum sau despre experiențe de supraviețuire</i> (Zoltán Rostás)	7
---	---

BIȘNIȚARI

„Câștigau șpăgi cei de la minister de la economiștii din angro, economiștii din angro de la gestionarii de magazine și așa mai departe...” (Cătălina-Elena Toma)	13
„Aveai nevoie doar de bani și cumpărai orice. Așa era pe vremea răposatului...” (Mirela Dinu)	25
„Trebuia să te folosești de tot felul de tertipuri ca să poți să existe.” (Ioana-Otilia Fotache)	46
„Noi toți ne suspectam unii pe ceilalți.” (Florentina Țone) ...	66
„Ăsta era Triunghiul Bermudelor. Acolo se pierdeau mărfurile și apăreau banii!” (Antonio Momoc)	91

DESCURCĂREȚII

„Dar nu pot să zic că am dus-o rău... dacă aveam câteva pachete de BT sau mai ales de Kent, le luam de la bișnițari de la Piața Unirii, mă descurcam...” (Cătălina Hopârteanu)	173
---	-----

- „Am fost cam de vreo șase-șapte ori în RDG, cam de vreo opt ori în URSS, de vreo, tot așa, șase-șapte ori în Cehoslovacia, da, am fost de vreo zece ori în Ungaria, de vreo trei-patru ori în Polonia.“
(*Monica Ruxandra Lupșa*) 188
- „Oricine se putea descurca, dacă avea puțin curaj și spirit întreprinzător.“ (*Maria Carmen Andronache*) 214
- „Zicea nevastă-mea: hai mă mergem și noi să facem bișniță. Nu, eu nu sunt născut să fac bișniță, eu m-am născut să fac comerț.“ (*Loredana Modoran*) 231
- „La fiecare zi când venea să își ia rația trebuia să îi bagi un pește omului. Ce era să fac cu peștele ăla? Să îl mănânc eu tot?“ (*Raluca-Elena Ciobanu*) 246
- „Eram îngăduitor, adică toată lumea să ia ce cade printre degete...“ (*Alexandru-Mihai David*) 257
- „Ai mei n-aveau avere și eu, în general, am fost un om corect...“ (*Maria Cristina Iordache*) 267
- „Trebuia să ne descurcăm singuri ca să supraviețuim. Că dacă trebuia să trăim cu banii din salariu, muream de foame...“ (*Nicoleta Cristina Iosifidis*) 279

SUPRAVIEȚUITORII

- „Eu sunt un om comun, unul dintr-atâția și nu mă pot lăuda cu fapte eroice sau experiențe extraordinare.“
(*Nicoleta Apostol*) 307
- „M-au primit în partid pe 22 decembrie 1959, partidul a căzut în 22 decembrie 1989. Să vedeți aici coincidență!“ (*Paula Brezeanu*) 318
- „La nivelul meu, țările străine le vizitai pe hartă.“
(*Alex Ghiorghiu*) 338
- „Cu relații se putea obține aproape orice.“
(*Andra Georgeta Mardare*) 349
- Postfață* (*Antonio Momoc*) 373

CĂTĂLINA-ELENA TOMA

*„Câștigau șpăgi cei de la minister
de la economiștii din angro, economiștii
din angro de la gestionarii de magazine
și așa mai departe...”*

Nume: Petrică T.

Data nașterii: 21.02.1937

Locul nașterii: București

Stare civilă: căsătorit, doi copii

Ocupații anterioare: muncitor, ghid turistic, lucrător comercial, șef depozit

Statut actual: pensionar

Spuneți-mi, ce meserii ați avut de-a lungul vieții?

La început, la terminarea școlii am vrut să îmbrățișez o meserie tehnică, vrând să lucrez într-una dintre uzine. La acea vreme muncitorii erau la mare putere și aveau salarii foarte mari. Am lucrat într-una dintre marile uzine bucureștene, timp de un an. Am câștigat bani foarte mulți în acea perioadă. Erau niște norme foarte umflate, muncitorii erau văzuți foarte bine, intelectualii marginalizați. Inginerii aveau salarii mult mai mici ca un muncitor. Și am lucrat un an de zile, pontând la ora cinci dimineața și terminând lucrul la zece seara, dar cu șanse mari de câștig, cu salarii foarte mari.

După un an de zile, probabil că și economia se prăbușise și normatorii au început să taie drastic din norme. Munca era foarte grea, banii începuseră să fie din ce în ce mai puțini, am renunțat la acea meserie. Am decis, după o plimbare de trei luni de zile prin toate institutele de cercetări pentru a îmbrățișa meseria de desenator tehnic, unde nu am găsit niciun post liber,

pentru că erau toate ocupate de copiii nomenclaturiștilor și celor cu poziție înaltă în partid... am găsit de lucru în comerț.

Lucru care mi s-a potrivit mânușă, angajându-mă ca recepționar la unul din marile depozite de angro. Aici într-adevăr salariile erau mici și ciubucurile foarte mari, având în vedere că mărfurile se găseau foarte greu, erau repartizate, cum era economia centralizată, repartizate de minister către depozitele mari de angro. Depozitele mari de angro le repartizau către magazine. Era o întregă filieră în care câștigau șpăgi cei de la minister de la economiștii din angro, economiștii din angro de la gestionarii de magazine și așa mai departe... era un lanț întreg. Posibilitatea acelor lucrători de a mai coti, să zicem, una-două bucăți deturnate de la vânzarea directă și vândute pe sub mână unor persoane cu dare de mână, care ofereau sume destul de frumoșele pentru o mașină de spălat, de exemplu, pentru un frigider, un televizor color, o mașină de cusut.

Cum ajungeau acele persoane la dumneavoastră? Erau rude, cunoscuți?

Nu. Nu. Era o teroare întreagă, pentru că poliția economică¹ de abia aștepta să te aresteze. Dacă cumva se afla și te prindea, după o bătaie zdravănă ziceai și ce nu ai făcut. De regulă, acele persoane veneau recomandate. Veneau terțe persoane care știau oameni de legătură, oameni pe care îi cunoșteai, nu treceai direct la un om pe care nu-l cunoșteai. Îi ziceai: „Nu, nu fac așa ceva! Pofțiți la magazin, o să găsiți la vânzare.“ Mă rog, o grămadă de minciuni de genul ăsta.

Aceste produse erau vândute la același preț ca în magazin?

Nicidecum. Produsele, peste prețul de magazin... mai primeai la ele în funcție de raritatea lor pe piață, mai primeai echivalentul unui sfert de salariu și până la o jumătate de salariu. Nu mai spunem, la un televizor color puteai câștiga două salarii dintr-odată dacă reușeai să i-l dai cuiva.

¹ În regimul comunist, instituția respectivă se numea Miliția economică. (n. red.)

De ce stăteau aceste produse în depozit și nu erau scoase la vânzare?

Erau foarte puține, nu se producea mult. Probabil restul de producție care era declarată era exportată, sau pur și simplu se declara că se produce mult, dar în realitate era puțin. Bănuiesc că e valabilă și prima variantă, și a doua: se exporta foarte mult la prețuri derizorii pentru a acoperi datoriile făcute de stat și a doua variantă se raporta. Era mințit foarte tare Conducătorul, mă rog, el era Conducătorul... era mințită conducerea, prin raportări eronate.

Ce ați făcut mai departe?

Au trecut câțiva ani în acest depozit de angro unde am câștigat bani frumoși la un moment dat. Frica de pușcărie, că cei din jurul meu intrau pe capete în pușcărie unul după altul, fiind prinși cu fel de fel de vânzări de astea pe sub mână, o vânzare la suprapreț, ce să mai spun, un preț suplimentar... Și văzând lucrurile, vorba românească, ulciorul nu merge la apă de multe ori, am considerat că trebuie să plec din instituția respectivă, dar nu puteam să lucrez decât... deja mă calificasem în meseria respectivă de lucrător comercial.

Nu am făcut decât să schimb locul și să continuu ceea ce am învățat. Plecând într-un mare magazin și având o funcție mai mare acolo, decât recepționar din acel gros, fiind un șef peste un depozit imens, mare, care avea mult mai multe lucruri, posibilități de vânzare la suprapreț și cu riscuri, la început am considerat că sunt mult mai mici, dar cu timpul mi-am dat seama că sunt mult mai mari, din ce în ce mai mari din cauza crizei prin care trecea societatea, în ultimă instanță sistemul.

Îmi aduc aminte, într-o dimineață, plecând de acasă într-o iarnă, cu o criză mare de cartofi, nu se găseau cartofi pe nicăieri, auzisem că s-a deschis piața agroalimentară, prima piață agroalimentară din cele pe care le proiectase, pe care le impusesese să se construiască Ceaușescu, acel „Circ al foamei” cum era numit. Se asemănau foarte bine aceste piețe cu forma Circului de Stat, cu o cupolă mare în interiorul ei, pe două nivele — trei,

în care urmau să fie multe alimentare, cu alimente multe, piețe cu zarzavaturi, cu tot ce trebuie, ca într-un mare magazin alimentar din zilele noastre. Dar tot timpul era gol. Peste zi te duceai și erau rafturile complet goale. Dacă erau ceva mărfuri alimentare de strictă necesitate, în circa 20 de minute — o jumătate de oră dispăreau. Tot așa, se vindea pe sub mână. Există clientelă preferențială.

Mă reîntorc, vă spuneam că într-o dimineață nu aveam cartofi, deși aveam o relație, dar era foarte departe, într-un cartier mărginaș al Bucureștiului, de unde făceam rost de produse de aprozar. Dar îmi trebuiau neapărat două-trei kilograme de cartofi, soția mă rugase să fac rost. Am plecat de dimineață cu gândul că în acest circ al foamei va băga cartofi în dimineața aceea. Într-adevăr am ajuns, am avut un mare noroc, era foarte devreme de dimineață, cozile erau încă mici, lumea nu se prinsese că au apărut la vânzare. Erau circa 30-40 de persoane. Asta e un mare noroc să stai la cozi de doar 30-40 de persoane. Erau cozi și de 100-150 de persoane. Și stăteai la coadă și riscai să nu mai apuci, când îți venea rândul se termina. Dar având noroc, m-am așezat la rând, se striga de la vânzător că nu se dă mai mult de o plăsuță din aceea de două-trei kilograme. Cartofii erau foarte urâți și foarte stricați. M-am uitat și știam că trebuie să ajung cu două kilograme de cartofi buni acasă... știam că am nevoie de două plase, nefiind două persoane nu aveam voie să iau decât una. Ajung în față, mă uit în ochii vânzătorului, îi dau banii și un plus fără să observe cei din jur. Îmi dă o plasă și îi dau drumul la picioare și cu mâna cealaltă am luat a doua plasă și dau să ies din rând. La ieșirea din rând, o persoană într-un cojoc, cu gulerul ridicat, mai mărunțică decât mine, mă ia de guler și începe să țipe, să urle la mine că sunt hârciog, că fac dezaprovizionare, că am luat două plase. Îi explic: „Domnule, am luat două plase că din două de abia apuc să scot o plasă că sunt toți stricați și urâți”. „Nu vă e rușine că după ce că vă dăm de mâncare, să aveți să băgați în voi, aveți tupeul să spuneți că sunt stricați!” „Bine, dar în realitate așa este.” „Să vii cu mine

că îți arăt eu ție, te bag în beciurile de la sectorul de partid, ai să vezi tu acolo, o să înveți acolo cum să te porți civilizată.”

La care, la un moment dat, trezit de dimineață, i-am zis: „Du-te, bă, de aici că îți dau una și te bag pe sub asfalt. Ce te dai așa mare? Cine ești tu?“, totuși crezând că ar fi un nimeni după aparențe. Legitimându-se, era secretar de partid pe ramura de comerț într-un sector din București. A vrut să mă bage în spate, a chemat miliția din piață și zice: „Haideti să coborâm că s-a adunat multă lume în jurul nostru“. Zic: „Nu merg jos că acolo mă bateți“. „Domnule, mergi jos că strici ordinea publică.“ „Nu merg nicăieri, de aici nu mă mișc.“ Oamenii au început să țipe că „nu-l luați nicăieri, lăsați-l aici, ce înseamnă asta?“ Peste milițian mi-au întins numere de telefon: „Dom'le, dacă te duce la miliție, noi suntem martori, am fost de față, nu ai făcut nimic rău“. La care până la urmă ne-am retras unde au vrut ei, nu am avut încotro, nu m-au bătut. Probabil că exista și o oarecare teamă din partea lor că aș fi reținut unul din numerele date. În schimb i-a spus milițianului să mă amendeze pentru tulburarea liniștii publice. Amenda care era echivalentul unui salariu. Da, ce să vă spun. Nu m-ar fi atins foarte tare faptul că am plătit un salariu acea amendă. Oricum îl recuperam. Eram un tip care se descurca.

Ați fost amenințat? Ați avut probleme la locul de muncă de pe urma acestui incident?

Evident. După aceea, după amendă, i-a spus polițistului: „Legitimează-l că este un golan din aceia care se plimbă pe stradă și nu au serviciu“, la care i-am zis: „Bă, dementule!“, fiind foarte nervos, „eu am serviciu, uite și legitimația“ și i-am arătat legitimația și a văzut că lucrez în comerț, i-a zis polițistului: „Lasă-l că acum este al meu!“ S-a prezentat la directorul instituției la care lucram, evident am ajuns la director înaintea lui după ce am terminat discuția, am fugit, i-am povestit directorului tot ce s-a întâmplat, s-a îngrozit, nu știa ce să mai facă, zice: „Cum poți să te iei în gură tocmai cu secretarul de partid care se ocupă de comerț?? Cum ai putut să-l jignești pe secretar?“ și toate cele. După circa o jumătate de oră – o oră, sunt chemat

Eveniment jubiliar, a zecea carte editată de profesorul Zoltán Rostás și colaboratorii lui la Curtea Veche Publishing este una cu bătaie lungă. Apărută într-un moment semnificativ pentru România, dacă nu cumva momentul este cel care a generat-o, școala de investigații „la firul ierbii” a sociologului, alcătuită din foștii lui studenți, doctoranzi, unii dintre ei colegi, „gașca gustiștilor”, cum au fost numiți, a adunat cu har, inteligență și profesionalism mărturii care se vor citi cu siguranță peste decenii ca documente inestimabile de viață și istorie autentică, nedeformată, neobnubilată politic sau ideologic și ca inepuizabilă materie primă pentru studierea istoriei mari, a epocii.

Doina Jela

Istoria se ocupă, în genere, cu destinul unor „eroi” (pozitivi sau negativi, în funcție de conjuncturi) sau cu „traseele” unor colectivități (popoare, națiuni, categorii sociale), fără a lua în seamă „întâmplările” membrilor anonimi ai acestora. Cartea celor doi apreciați cercetători vrea să depășească tocmai această viziune polară, încercând să surprindă istoria trăită din perspectiva actorilor ei secundari, a celor ale căror nume nu vor fi menționate niciodată în tratate savante sau manuale școlare. Deși, fără aceste personaje în aparență neglijabile, nicio fixare pe o direcție sau alta a comunităților din care fac parte, niciun traseu personalizat nu ar fi fost posibil.

Adriana Bittel, *Formula AS*

CURTEA VECHÉ SERIA ACTUAL

Pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează www.curteaveche.ro

începi să afli

ISBN 978-606-588-628-5

9 786065 886285

www.curteaveche.ro